

نگاهی آسیب‌شناختی به جاذبه‌ی استعمال دخانیات در زنان سیگار از نوع زنانه

سوری مقدم

برای کاهش تبعیض‌های خود نسبت به پسران و نشان دادن خود به عنوان شخصیتی مستقل در جامعه استفاده می‌کنند. طبیعی است که در راه اثبات حقوق و استحقاق مساوی خود با مردان اگر زمینه‌های بروز و ارایه شایسته آن در جامعه فراهم نباشد، دختران راحت‌ترین و کوتاه‌ترین راه را که همان تقلید از رفتارهای ساده مردانه می‌باشد برمی‌گزینند. اگر چه ممکن است این پرسش پیش بیاید که چرا برای به دست آوردن حقوق حقه و نشان دادن توانایی‌ها از شیوه‌هایی ارزشمند همچون موقعیت‌های تحصیلی، شغلی و هنری استفاده نمی‌شود. اما حقیقت این است که این مساله پیچیده‌تر و ریشه‌دارتر از این است که با منطق و عقلانیت عینیت یافته، بتوان پاسخی برای آن پیدا کرد. چه بسا همان طور که گفته شد استفاده از سیگار در بین دختران تحصیل کرده و زنان شاغل نیز از موقعیت اجتماعی و تحصیلی قابل قبولی برخوردارند نیز از آمار بالایی حکایت دارد. شاید ورزش جریان مدرنیسم در دهه‌های اخیر هموار شدن مسیرهای ترقی و حرکت برای زنان و دستیابی به منزلت اجتماعی بالاتر پس از دوره‌ای طولانی از انزوای تاریخی و اجتماعی ایشان، موجب شده که بسیاری نتوانند از این موقعیت ایجاد شده استفاده‌ی بهینه را نیز ببرند. هر چند با گذشت زمان و گذر از این حالت ناپایدار و پس از تخلیه هیجانات و استرس‌های بسیار که ریشه در گذشته دارند، انتظار می‌رود که این حرکت در مسیر منطقی و صحیح خود جریان یابد، اما تا رسیدن به آن مرحله نیز لازم است که توجه و اهمیت آسیب‌شناختی و دقیق به مسایل این چینی مبذول گردد تا آسیب‌ها به حداقل ممکن برسد.

تبلیغ غیر مستقیم استعمال دخانیات

در این بین از سهم تبلیغات به ویژه در رسانه‌ها نیز برای افزایش میل به سیگار در زنان نمی‌توان بی‌تفاوت گذشت. ما هر روز در اخبار و رسانه‌ها از مضرات سیگار کشیدن سخن می‌گوییم اما هنوز هم در فیلم‌ها و شخصیت‌های برجسته سینمایی زنانی را به تصویر

چاقی و فشار خون بالا باشد، نتیجه‌ی استفاده از دخانیات است. ضمن اینکه امروزه ثابت شده دود سیگار به علت داشتن موادی چون قطران، منو اکسید و نیکوتین باعث تحریک چشم، بینی و گلو می‌شود.

دکتر ژاله زنجانی متخصص پوست می‌گوید: "زنان سیگاری بیش از زنانی که از سیگار استفاده نمی‌کنند در خطر ابتلای به پیری زودرس هستند و علاوه بر آلرژی‌های پوستی، ایجاد چین و چروک‌هایی در پوست این افراد زودتر از موعد مقرر از دیگر عوارض سیگار کشیدن است."

وی همچنین می‌افزاید: "کشیدن سیگار در زنان از آن جایی که سن یائسگی را کاهش می‌دهد نیز عامل منفی در بروز بیماری‌های پوستی و پیری زودرس قلمداد می‌شود.

حال با این اوصاف چگونه است که روزبه‌روز به تعداد زنان و دختران سیگاری افزوده می‌شود. نتیجه یک تحقیق در آمریکا در سال ۲۰۰۷ نشان می‌دهد که در حال حاضر بیش از ۱۴۰ میلیون از زنان جهان در سنین ۱۸-۴۴ ساله سیگار مصرف می‌کنند و این حکایت از بروز مشکلی رو به گسترش در جوامع بشری است و بر همین اساس است که امروزه کمپانی‌های تولیدکننده سیگار به دلیل رشد ناگهانی تقاضا در میان دختران، به تولید و توزیع مدل‌های زنانه سیگار روی آورده‌اند. اما آنچه که مهم و تامل‌برانگیز است افزایش زنان و دختران سیگاری در ایران است و متأسفانه این مساله در بین دختران دانشجو و دانش‌آموز نیز به چشم می‌خورد.

چنانچه تحقیقات نشان از افزایش ۳ برابری میل مصرف سیگار در بین دختران دانشجو نسبت به پسران را دارد. از یک نگاه می‌توان چنین برداشت نمود که چون از ابتدا سیگار کشیدن امری مردانه تلقی می‌شده زنان و دختران که همواره در طول تاریخ به ویژه در سال‌های اخیر در پی کاهش تبعیض‌های جنسیتی و تساوی حقوق خود با مردان بوده‌اند، از این مساله به عنوان عاملی

در گذشته‌های نه چندان دور بسیاری از رفتارها و کنش‌های اجتماعی در قالب افشار خاصی از جامعه تعریف می‌شد مثلاً درصد بالایی از معتادان به مواد مخدر، بزهکارها و مجرمان جنایی مختص به مردان، آن هم گروه خاصی از آنها بود. اما امروز برای هر گونه رفتار پرخطر و متفاوتی، دیگر زنانه و مردانه بودن مطرح نمی‌شود، زیرا بروز معضلات و گسترش آسیب‌های اجتماعی به طرز فزاینده‌ای در تمام افراد به چشم می‌خورد. در اینکه شاید بخشی از آمارهای نابرابر در گذشته به دلیل حضور کمتر زنان و دختران در صحنه‌های اجتماعی و نادیده گرفتن تاریخی آنان از سوی خانواده و اجتماع باشد، تردیدی نیست؛ اما امروز با حضور فعال‌تر زنان و دختران به ویژه در جوامع همچون ایران، به نظر می‌رسد این نادیده گرفته شدن به شکل دیگر نمود یافته و یا بخشی از زخم‌های کهنه‌ی مداوا نشده سر باز کرده است. به همین سبب نه تنها به دلیل قبح رفتاری مثل سیگار کشیدن برای زنان بلکه به دلیل افزایش بی‌رویه گرایش دختران و زنان به این پدیده در سال‌های اخیر است که انسان به تامل واداشته می‌شود و زنگ خطری جدی در رابطه با بروز یکی دیگر از مسایل عمیق روحی و اجتماعی زنان جامعه ما را مطرح می‌سازد که در صورت عدم توجه ممکن است همچون بسیاری دیگر از موارد بر آسیب‌های جدی‌تر در سلامت روان فرد و جامعه منجر شود.

آمار فزاینده گرایش زنان به سیگار

امروزه به شدت شاهد افزایش گرایش به استعمال دخانیات و میل فزاینده‌ی مصرف سیگار در بین زنان و دختران هستیم و این در حالی است که هر روز در مورد مضرات و خطرات ناشی از سیگار کشیدن مطلب تازه‌ای به آمار تاثیرات زیان‌آور این کالا برای سلامت بشر افزوده می‌شود. خطر ابتلا به سرطان‌های ریه، روده و سکنه‌های قلبی در نتیجه‌ی استفاده از سیگار روز به روز در حال افزایش است و بنا به گفته‌ی پزشکان ۷۶ درصد بسیاری از ناراحتی‌ها پیش از اینکه به خطر عواملی چون قند خون،

روحي لازم را براي دختران خود فراهم نياورده باشند، با بروز كوچكترين ناملانيت در محيط بيرون و قرار گرفتن در محيط دوستان نابهنجار، سريعتر و راحتتر از ديگر همسالان خود به سمت انحرافاتي از جمله سيگار جذب مي‌شوند. ضمن اينكه زنان به دليل عدم احراز موقعيت‌هاي برابر با مردان و عدم فضاهاي لازم و كافي براي فعاليت و بروز توانايي‌هاي خود، همچنين به علت عدم خودباوري لازم در درون خود داراي تعارضات و كشمكش‌هاي روحي بسياري هستند كه مثلا سيگار كشيدن يكي از تظاهرات بيروني اين تعارضات دروني مي‌باشد.

يكي ديگر از عواملی که موجب می‌شود زنان به سيگار كشيدن روي آورند، وجود افسردگي‌ها و استرس‌هاي گوناگون در زندگيشان است. بر طبق تحقيقات انجام شده اغلب زنان سيگاري مصرف سيگار را به عنوان نوعي داروي ضد افسردگي مي‌دانند. بنابراين مي‌توان با پرداختن به علل اصلي افسردگي و ارايه مشاوره‌هاي روانشناسي همچنين درك متقابل افراد خانواده از ميل چنين زناني به سيگار كاست.

كارمل كامپي، استاد روانشناسي دانشگاه رنه دکارت فرانسه معتقد است «فرهنگ‌ها روان افراد را مي‌سازند يعني از يك سو اثرات فرهنگ‌ها در تحول روان در طول رشد فرد (و به موازات آن بر تحول زيبست هويتي او) از سوي ديگر نشانه‌هايي كه فرهنگ‌ها بر جنبه‌هاي مختلف روان از خود باقي مي‌گذارند موضوعاتي است كه نمي‌توان در بررسي روحيه‌ي فردي و رواني افراد يك جامعه به آن توجهي نداشت». بر همين اساس تاثير فرهنگ پدرسالاري و كم‌منزلت شمردن نقش هويتي زنان و دختران موجب شده است كه برخي از زنان و دختران براي جبران اين كاستي‌ها و به نوعي پاسخ دادن به فرهنگ رايج در جامعه عكس‌العمل‌هاي متفاوت و گاه نابهنجاري همچون استعمال دخانيات را از خود نشان دهند كه اين امر را مي‌توان به نوعي ناشي از فشار رواني ناشي از فرهنگ‌پذيري، هر چند به شيوه‌ي كژكار كردن آن دانست. حال با اين اوصاف به نظر مي‌رسد كه اعمال سياست‌هاي خشن و جبرآميز همچون ممنوعيت استعمال دخانيات (سيگار كشيدن و استفاده از قليان در مكان‌هاي عمومي) براي زنان هر چند ممكن است در کوتاه مدت نتيجه‌بخش باشد، اما براي از ريشه اصلاح كردن اين نابهنجاري پاسخگو نخواهد بود. به همين سبب بهتر است در کنار اعمال قوانين اجتماعي كه به عقیده‌ي نگارنده بايد در مورد زنان و مردان به صورت يكسان صورت پذيرد، به لزوم اهميت مسايل روحي و رواني افراد توجه ويژه‌اي مبذول گردد و به عبارت بهتر با فرهنگ‌سازي مناسب در زمينه‌ي نقش‌پذيري افراد جامعه، زنان و موقعيت‌ها و مسايل مرتبط به آنها را به شيوه‌اي مناسب بررسي و به رسميت بشناسيم.

بوده و توجه بيشتري را مي‌طلبد. ضمن اينكه دختران و زنان به عنوان مادر تاثيرات مستقيمي را بر جنين خود در دوران بارداري خواهند گذاشت. چه بسا اگر بسياري از دختران از خطرات ناشي از كشيدن سيگار بر روي جنين خود آگاه باشند و با پيامدهاي جدي از جمله سقط، زايمان زودرس و نقص عضو در فرزندان خود مطلع شوند، در استفاده از سيگار تامل بيشتري نمايند.

خودباوري، حلقه‌ي مفقوده دوران كودكي

اگر به دوران شاد و بي‌آلايش كودكي نگاهی بيندازيم همه به خاطر مي‌آوريم كه كودكان از همان سنين اوليه‌ي زندگي ميل به ارايه خود و جلب توجه اطرافيان را دارا هستند و اين همان حسي است كه موجب مي‌شود دختر بچه‌ها كفش‌هاي پاشنه بلند مادر را به پا كنند و پسرها با آچار و پيچ گوشتي‌هاي پدر اداي درست كردن وسايل را درآورند و در تمام اين رفتارها يك حرف توسط كودك زده مي‌شود: مرا ببينيد و به من توجه كنيد.

اما با گذشت زمان و بزرگ شدن بچه‌ها، پسرها به تدريج علاوه بر خانواده توجه و اعتبار لازم را از جامعه‌ي مرد سالار دريافت مي‌كنند تا جايي كه به ندرت نيازي به جلب توجه و ارايه خود احساس مي‌كنند اما متاسفانه اين شرايط براي دختران لطيف و حساس فراهم نشده و يا در حدي بسيار نازل و بعضا كم‌ارزش به آنها داده مي‌شود و اين مساله موجب مي‌شود كه اكثريت دختران نياز به مطرح كردن خود براي ديده شدن و به نوعي احقاق حقوق از دست رفته‌ي خود را همواره در ذهن داشته باشند.

اين چنين است كه وقتي جامعه در لايه‌هاي دروني خود شرايط برابر را از افراد و به ويژه جوانان سلب مي‌كند، به اشكال گوناگون شاهد بروز ناهنجاري‌هاي خواهيم شد. طبيعي است كه در چنين شرايطي اگر دختران در خانواده‌هاي خود از لحاظ عاطفي و روحي به ميزان لازم حمايت نشده و رشد نكرده باشند و اگر خانواده‌هاي مردسالار امنيت

مي‌كشيم كه از اقشار فرادست جامعه بوده و از پرستيز اجتماعي بالايي برخوردار هستند و در شرايط مختلف در حال سيگار كشيدن مي‌باشند و اين الگويي است كه خواسته و ناخواسته به ذهن فعال و ضمير نانوخته‌ي جوان جويابي نام تزريق مي‌شود.

همچنين به اين مساله باورهاي نادرست رايج در جامعه و اقشار فرهنگي را نيز بايد افزود. اينكه هنوز مي‌بينيم در فيلم‌ها، تصاوير و شعرها سيگار به عنوان يكي از مظاهر و المان‌هاي مشخص‌كننده‌ي روشنفكران، نويسندگان و هنرمندان قلمداد مي‌شود تا جايي كه بسياري از جوانان هنرمند كه روحيه‌ي لطيف و حساسي نيز دارند، با قرار گرفتن در شرايط تحصيلي و شغلي خود كه با هنرمند مرتبط است، خود را ناگزير از اجرائي چنين الگوهائي مي‌پندارند. و به اين ترتيب است كه امروزه در جامعه‌ي هنري نيز با بحراني خاص مواجهيم و توجه به زرق و برق و ظاهر هنرمند جاي خود را به تاملات هنرمندانه و خلق آثار ماندگار داده است و زنان و دختران هنرمند نيز بيشتري زبان را از اين شرايط متحمل مي‌شوند.

دكتور ساسان پايور، جامعه‌شناس كه در اين خصوص تحقيقات جامعي را انجام داده است معتقد است: "در بسياري محفل‌هاي هنري و ادبي و به ويژه شب‌هاي شعر و ترانه نوعي الگوبرداري ناسالم در ميان جوانان و نوجوانان از چهره‌هاي سرشناس در اين حوزه ديده مي‌شود. به طوري كه از هر شش دختر بين ۱۶ تا ۲۵ سال يك نفر تجربه‌ي سيگار كشيدن را داشته است. همچنين در دانشگاه‌هاي هنر و معماری آمار دختران سيگاري بسيار بالاتر از پسران در ديگر رشته‌ها مي‌باشد كه اين مساله نياز به بازنگري در مفاهيم و ارزش‌هاي هنري نسل جديد ايران را مي‌طلبد. "اين جامعه‌شناس در ادامه مي‌افزايد كه "جسارت مبادرت ورزیدن به اعمالی از قبیل خرید سيگار، تعارف كردن به يكدیگر و سيگار كشيدن در ملاء عام در نسل سوم و چهارم به مراتب بيشتري از نسل‌هاي قبلي است."

از سوي ديگر در دنياي امروز اقدام به يك انحراف موجب انحرافات بيشتري مي‌شود زيرا بنا بر گفته‌ي متخصصان مسايل آسیب‌هاي اجتماعي، بروز يك ناهنجاري مي‌تواند زمينه‌ساز ناهنجاري‌هاي بعدي به ويژه در ميان دختران و جوانان كم سن و سال باشد. گفته مي‌شود مثلا كساني كه سيگار استعمال مي‌كنند راحت‌تر مي‌توانند به استعمال ساير مواد مخدر، بزه‌كاري و دزدی مبادرت ورزند. به نحوی كه آمار نشان مي‌دهد بيش از ۹۰ درصد افرادی كه اعتياد داشته و از مواد مخدر به صورت تفريحي و يا دايمي استفاده مي‌كنند، در گذشته سيگاري بوده‌اند. اين مساله گرچه در مورد تمام افراد اعم از زنان و مردان، مهم و قابل بررسي مي‌باشد، اما از آنجا كه براي دختران جوان و زنان خطرات جاني و ناخواسته‌اي همچون سوءاستفاده‌هاي جنسي و شخصيتي را نيز به همراه خواهد داشت، خطرناك‌تر

